

Uvod u japanski naglasni sustav

Lovriša

9. svibnja 2020.

Sadržaj

1	Uvod	1
1.1	Mōra	1
1.2	Tonovi, intonacija i naglasak	1
1.3	Naglasna cjelina	2
2	Naglasni tipovi	2
2.1	Naglasni tipovi s obzirom na broj mōra u riječi	3
2.2	Još par korisnih pravila	6
3	Naglasak kod imenica	7
3.1	Naglasak u čestim kombinacijama imenica s drugim riječima	7
4	Naglasak kod pridjeva	11
4.1	Naglasak kod osnovnih oblika nadjeva	11
4.2	Naglasak kod osnovnih oblika idjeva	13
4.3	Naglasak kod izvedenih oblika idjeva	14
5	Naglasak kod negativnih oblika imenica i pridjeva	15
6	Naglasak kod glagola — WIP	18
6.1	Klasifikacija najčešćih glagola prema naglasnim tipovima	18
6.2	Naglasci kod izvedenih oblika glagola	21

1 Uvod

Cilj ovog kratkog rada je upoznati čitatelje s osnovama i zainteresirati za daljnje proučavanje naglasnog sustava standardnog tokijskog dijalekta japanskog jezika. Japanski naglasni sustav je dosta različit od hrvatskog ili engleskog, stoga je bitno najprije upoznati se s temeljima tog sustava definiranim u ovom odjeljku. U idućem odjeljku dan je sustavni pregled tipova naglasaka kroz primjere u kojima se pojavljuju, uz poneko pravilo i najčešće iznimke koje se pojavljuju u svakodnevnom govoru. Ostali odjeljci obrađuju pravila vezana uz naglaske kod imenica, pridjeva i glagola.

Pa, što bi Japanci rekli, よろしくおねがいします！

1.1 Mōra

Mōra je japanski ekvivalent sloga. To je ujedno i najmanja nedjeljiva izgovorna jedinica neke riječi. Karakteristično obilježje japanskog jezika jest da svaka mōra ima jednako trajanje. U načelu, 1 mōra je reprezentirana 1 hiraganom, osim malih や, ゆ, よ koji su naliježeni na drugu hiraganu, npr. u しや, しゆ, しよ. *Samoglasno N* ん se broji kao 1 mōra. I *sokuon* っ (npr. u げっかん) i *chōonpo* ー (npr. u ハート) se broje kao 1 mōra. U tablici 1 ispod kopiranoj s Wikipedije navedene su vrste mōra za radoznale:

Tablica 1: Vrste mōra.

Vrsta	Primjer	Br. mōra (u primjeru)
V samoglasnici	お	1
jV palatalizirani samoglasnici	よ (世)	1
CV suglasnik i samoglasnik	こ (子)	1
CjV suglasnik i pal. samoglasnik	きょ (巨)	1
R produljenje samoglasnika	きょう (今日)、キー	2
N samoglasno N	こん (紺)	2
Q udvostručavanje suglasnika	こっこ (国庫)	3

Određena riječ može imati naglasak na samo jednoj, ili nijednoj mōri. Od navedenih vrsta, samo V, jV, CV i CjV mogu nositi naglasak.

1.2 Tonovi, intonacija i naglasak

U japanskom tehnički razlikujemo samo dvije vrste tona: visoki i niski. Svaka mōra ima točno jedan od ta dva tona, ton se ne može mijenjati unutar iste mōre. Pri promjeni iz niskog tona u visoki ili obratno se osjeti razlika u visini; međutim, i među tonovima iste vrste visina također može blago varirati. Prirodno u izgovoru visina opada prema kraju naglasne cjeline.

Intonacija je kretanje visine tonova u izgovorenoj riječi. Intonacija za sve riječi koje nemaju naglasak je ista — neutralna, a za riječi koje naglasak imaju ovisi o mjestu gdje se naglasak nalazi. U japanskom jeziku neutralna intonacija je pomalo neobična: počinje s niskim tonom na prvoj mōri, a sve mōre poslije prve imaju visoki ton. Primjeri:

- ・ にほんご (日本語)
- ・ くるま (車)
- ・ しんぶん (新聞)
- ・ こんにちは
- ・ りんご
- ・ ともだち (友達)

U japanskom jeziku naglasak se manifestira tako što nakon mōre koja je naglašena visina intonacije naglo padne, odnosno naglašena mōra je posljednja visoka u riječi. Primjeri (naglašena mōra je podebljana):

- ・ ねこ (猫)
- ・ にほんじん
(日本人)
- ・ コーヒー
- ・ な**が**さき (長崎)
- ・ いもうと (妹)
- ・ ピ**カ**チュウ

1.3 Naglasna cjelina

Naglasnu cjelinu čini niz riječi koji zajedno ima najviše jedan naglasak. Svaka riječ inherentno ima ili nema određeni naglasak, no kad se više riječi udruži u naglasnu cjelinu, naglasak u pojedinim riječima može se izgubiti ili pomaknuti prema određenim pravilima. Najčešće se radi o glavnoj riječi sa zagnaglasnicama (čestice, kopula, pomoćni glagoli), ili o konjugiranom obliku neke riječi. Neki primjeri naglasnih cjelina (naglašena mōra, ako postoji, je podebljana):

- ・ これ + は = **こ**れは
- ・ たなか + です = たなか**で**す (田中です)
- ・ おとこ + です = おとこ**で**す (男です)
- ・ じしょ + です = じしょ**で**す (辞書です)
- ・ たべる + させる + られる = たべ**さ**せ**ら**れる (食べさせられる)
- ・ あたた**か**い (暖かい)、あたた**か**くて (暖かくて)

2 Naglasni tipovi

S obzirom na poziciju unutar riječi, naglaske možemo podijeliti u četiri kategorije:

1. *heiban* 平板 — neutralna intonacija, nema naglaska
2. *atamadaka* 頭高 — naglasak je na prvoj mōri (glavi)
3. *nakadaka* 中高 — naglasak nije na prvoj ni na zadnjoj mōri
4. *odaka* 尾高 — naglasak je na zadnjoj mōri (repu)

Iako možemo reći da se u stvari radi o samo *dvije* kategorije (bez naglaska – *heiban*, i s naglaskom – sve ostale), svaka od navedenih kategorija ima svoje posebnosti s obzirom na promjene riječi (konjugacije), stoga je te promjene lakše promatrati kroz 4 kategorije.

Naglasci se u rječnicima još označavaju brojem prema mōri koja je naglašena. Tako se *atamadaka* označava sa (1), *nakadaka* brojevima od (2) nadalje, a *odaka* brojem zadnje mōre u riječi ili, prema konvenciji negativnog indeksiranja¹, sa (-1). *Heiban* se označava sa (0).

Kod samostalnih riječi, *heiban* i *odaka* se ne razlikuju, jer intonacija nikad ne padne ni u jednom ni u drugom slučaju. Međutim, kada te riječi čine naglasnu cijelinu s drugim riječima, razlika u intonaciji postane primjetljiva:

- ・ はな (鼻)、 はな が (鼻が) — *heiban*
- ・ はな (花)、 はな が (花が) — *odaka*

Također, možemo primijetiti kako su visine tonova prve dvije mōre unutar neke naglasne cjeline međusobno uvijek različite (bilo niska-visoka, ili visoka-niska), pa se po tome lako može prepoznati početak riječi ili naglasne cjeline.

2.1 Naglasni tipovi s obzirom na broj mōra u riječi

1 mōra

Riječi koje se sastoje od 1 mōre koje počinju niskom morom su *heiban*, a one koje počinju visokom *atamadaka*. Drugi naglasni tipovi nisu mogući za riječi s 1 mōrom. Primjeri riječi različitih naglasnih tipova (skupa s česticom radi lakšeg razlikovanja):

1. *heiban*

- ・ き が (気が)
- ・ ひ が (日が)
- ・ は が (葉が)

2. *atamadaka*

¹ ovu konvenciju popularizirao je programski jezik Python, a radi se o brojanju elemenata niza unatrag, (-1) predstavlja zadnji, (-2) predzadnji element, itd.

・ きが (木が)

・ ひが (火が)

・ はが (歯が)

2 mōre

Riječi koje se sastoje od 2 mōre mogu imati sve tipove osim *nakadaka*. Primjeri:

1. *heiban*

・ くちが (口)

・ はなが (鼻)

・ くびが (首)

2. *atamadaka*

・ かたが (肩)

・ のどが (喉)

3. *odaka*

・ かみが (髪)

・ むねが (胸)

・ ゆびが (指)

・ みみが (耳)

・ はらが (腹)

・ あしが (足)

3 mōre

Tek riječi od 3 i više mōra mogu imati sve tipove naglasaka. One su najčešće *heiban* i *atamadaka*, a rjeđe *nakadaka* ili *odaka*, stoga je korisno zapamtiti česte riječi koje spadaju pod zadnje dvije kategorije. Primjeri:

1. *heiban*

・ ふしぎな

・ かんじは (漢字は)

・ うわさは (噂は)

・ カバンは

・ つばさは (翼は)

・ しかたは (仕方は)

2. *atamadaka*

・ ごはんは (ご飯は)

・ めがねは

・ てんきは (天気は)

・ ごぜんは (午前は)

・ けしきは (景色は)

・ げんきな (元気な)

・ かぞくは (家族は)

・ にもつは (荷物は)

・ きれいな

・ じんじゃは (神社は)

・ でんきは (電気は)

3. nakadaka

・ すこしは (少しは)	・ いつつは (五つは)	・ あなたは
・ ひとり (一人は)	・ きのうは (昨日は)	
・ ひとつは (一つは)	・ においは (匂いは)	

4. odaka

・ あしたは (明日は)	・ みつつは (三つは)	・ おんなは (女は)
・ ことばは (言葉は)	・ よつつは (四つは)	・ あたまは (頭は)
・ ふたりは (二人は)	・ みんなは (皆は)	
・ ふたつは (二つは)	・ おとこは (男は)	

4 mōre

Često su imenice od 4 mōre *heiban*, pogotovo one koje se pišu s dva kandija. Stoga opet valja zapamtiti česte iznimke od ovoga pravila. Primjeri: (ovaj put popratne čestice su izostavljene radi bolje preglednosti)

1. heiban

・ がっこう (学校)	・ さいあく (最悪)	・ べんきょう (勉強)
・ ぎんこう (銀行)	・ さいこう (最高)	・ しんぱい (心配)
・ さいてい (最低)	・ へいばん (平板)	

2. atamadaka

・ おんがく (音楽)	・ めいわく (迷惑)	・ まいあさ (毎朝)
・ あいさつ (挨拶)	・ まいにち (毎日)	・ まいばん (毎晩)

3. *nakadaka*

- ・ せんせい (先生)
- ・ おととい (一昨日)
- ・ のみもの (飲み物)
- ・ はんぶん (半分)
- ・ アパート
- ・ あんない (案内)
- ・ しつれい (失礼)

4. *odaka*

- ・ いもうと (妹)
- ・ おとうと (弟)

2.2 Još par korisnih pravila

Dva su korisna pravila vezana uz zamjenice:

1. Zamjenice koje počinju na k-, s-, a- su *heiban*:

- ・ これ
- ・ あ の
- ・ こちら
- ・ そこ
- ・ そう
- ・ itd.

2. Upitne zamjenice su *atamadaka*:

- ・ どれ
- ・ どの
- ・ どちら
- ・ いつ
- ・ なぜ
- ・ どこ
- ・ どう
- ・ だれ
- ・ なに
- ・ itd.

Iznimno, uz uobičajenu verziju zamjenice そう postoji još jedna koja se više upotrebljava kao imenica, a ona je *atamadaka*. Prva je priložna, pa ona opisuje glagole:

- ・ そう いう
- ・ そう する
- ・ そう しょう

Druga se koristi kao imenica (sufiksna imenica), nju prepoznavamo po tome što iza nje može doći kopula:

- ・ そうですか ?
- ・ そうだな …
- ・ ふりそうです (降りそうです²)

²više o promjeni naglasaka kod glagola u odjeljku 6

3 Naglasak kod imenica

Imenice mogu imati bilo koji od 4 naglasaka, kao što je pokazano na nizu primjera u prethodnom odjeljku. Specijalni slučaj čine dugačke imenice koje su nastale srastanjem dviju ili više drugih imenica. Njihov naglasni tip je gotovo uvijek *nakadaka*, i to takav da je naglasak na prvoj mori druge (ili posljednje) riječi u nizu. Pritom nije bitno kakav naglasak imaju individualne riječi.

Primjeri:

- ・ やまが (山が) + のぼりが (登りが) = やまのぼり (山登り)
- ・ はくじが (白人が) + だんせいが (男性が) = はくじんだんせい (白人男性)

Međutim, ima i riječi koje ne slijede gore navedeno pravilo o naglasku na početku druge riječi. Riječi za nacionalnost sa sufiksom 人 uglavnom imaju naglasak jednu mōru prije じ iz 人, osim u slučaju kada ta mōra ne može nositi naglasak (日本, スペイン). Riječi za jezik sa sufiksom 語 su *heiban* bez obzira na naglasak prve riječi. U tablici 2 navedeni su neki primjeri država, nacionalnosti i jezika.

3.1 Naglasak u čestim kombinacijama imenica s drugim riječima

Dosad razmatrani primjeri uključivali su po jednu jednostavnu ili složenu imenicu koja sama za sebe čini naglasnu cjelinu. No, imenice se spajaju i s kopulama i različitim sufiksima, čineći opet jednu naglasnu cjelinu koja ima promijenjen naglasak u odnosu na individualne riječi od kojih je nastala. Nasreću, ove promjene se događaju po predvidivim, relativno jednostavnim pravilima.

Spajanje imenica s kopulama だ i です

Spajanjem imenice s kopulom だ nastaje naglasna cjelina čiji naglasak ovisi o naglasku imenice, na sljedeći način:

1. Ako imenica nema naglasak (*heiban*), tada naglasna cjelina opet nema naglasak

- ・ がくせい + だ = がくせいだ (学生)

2. Ako imenica ima naglasak (ostali tipovi), tada naglasna cjelina ima naglasak na istom mjestu na kojem je bio u imenici

- ・ *atamadaka* — じしょ + だ = じしょだ (辞書)
- ・ *nakadaka* — せんせい + だ = せんせいだ (先生)

Tablica 2: Primjeri država, jezika i nacionalnosti^a

	国	人	語
日本	にほん	にほんじん	にほんご
中国	ちゅうごく	ちゅうごくじん	ちゅうごくご
韓国	かんこく	かんこくじん	かんこくご
ロシア	ろしあ	ろしあじん	ろしあご
ドイツ	どいつ	どいつじん	どいつご
スペイン	すぺいん	すぺいんじん	すぺいんご
フランス	ふらんす	ふらんすじん	ふらんすご
ポーランド	ぽーらんど	ぽーらんどじん	ぽーらんどご
クロアチア	くろあちあ	くろあちあじん	くろあちあご
セルビア	せるびあ	せるびあじん	せるびあご
ボスニア	ぼすにあ	ぼすにあじん	ぼすにあご
アラビア	あらびあ	あらびあじん	あらびあご
ナメック星 (Namek)	なめっくせい	なめっくせいじん	なめくご
クロノシュ (Q'onoS)	くろのしゅ	くりんごんじん	くりんごんご

^apopunjena s čim više primjera da stranica ne zjapi prazna

· *odaka* — おとこ + だ = おとこだ (男)

S druge strane, spajanje imenice s kopulom です uvodi male promjene u naglasak:

1. Ako imenica nema naglasak (*heiban*), tada naglasna cjelina ima naglasak na mori で u です:

· がくせい + です = がくせいです (学生)

2. Ako imenica ima naglasak (ostali tipovi), tada naglasna cjelina ima naglasak na istom mjestu na kojem je bio u imenici

· *atamadaka* — じしょ + です = じしょです (辞書)

· *nakadaka* — せんせい + です = せんせいです (先生)

· *odaka* — おとこ + です = おとこです (男)

Iako se kopule だ i です ne koriste kao samostalne riječi, u svrhu njihovog spajanja na imenice možemo si pomoći ako ih promatramo kao *heiban*, odnosno *atamadaka*. Tada se gornje promjene mogu opisati samo jednim pravilom (koje vrijedi i šire od spajanja imenica s kopulom): *atamadaka*, *nakadaka* i *odaka gaze³ heiban*. Možemo to promatrati i na još jedan način: *heiban* je u stvari odsutnost naglasaka, a budući da naglasna cjelina može imati najviše jedan naglasak, ostaje onaj naglasak koji je došao prvi po redu.

Spajanje imenica s česticama

Često korištene čestice od jedne mōre, は、も、が、を、に、で、と nikad se ne koriste samostalno, ali opet, u okviru njihovog povezivanja na imenice, možemo smatrati da su *heiban*. U tom slučaju naglasak će ostati na istom mjestu nakon što se na imenicu nalijepi neka čestica.

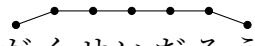
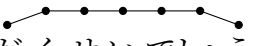
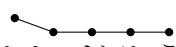
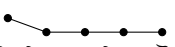
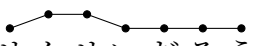
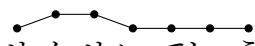

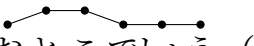
Zapravo, ranije je razlika između *heiban* i *odaka* naglasnih tipova demonstrirana dodavanjem ovih čestica na kraj riječi upravo zahvaljujući ovom svojstvu, a to je da one ne mijenjaju mjesto naglasaka unutar naglasne cijeline.

Na isti način, složene čestice では、でも、にも、とも、かが、かを、かも možemo promatrati kao da su *odaka*. Pravila o *gaženju* naglasaka ostaju ista.

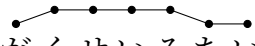
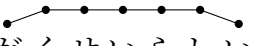
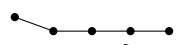
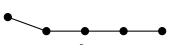
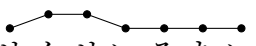
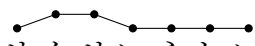
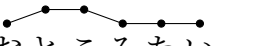
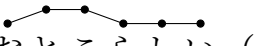
³engl. *override*, termin posuđen iz koncepta objektno orijentiranog programiranja koji u današnje doba, kada jezici kao što je Python dobivaju na popularnosti i rugaju se sa smislom života, doživljava sve veću propast

Spajanje imenica s ostalim čestim nastavcima

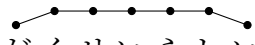
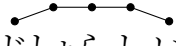
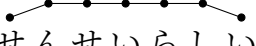
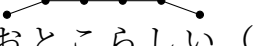
Svršeni oblici kopule だった i でした, volicionalni oblici だろう i でしょう, te hipotetski oblik ならば mogu se uzeti kao da imaju naglasak kako im je naznačeno. Pri spajanju s *heiban* riječima cjelina preuzima naglasak kopule, a pri spajanju s ostalim tipovima naglasaka naglasak ostaje na riječi s kojom se spaja. Primjeri povezivanja sa だろう i でしょう (na isti način se povezuju i だった、でした、ならば):

- *heiban* — がくせいだろう、 がくせいでしょう (学生)
- *atamadaka* — じしょだろう、 じしょでしょう (辞書)
- *nakadaka* — せんせいだろう、 せんせいでしょう (先生)
- *odaka* — おとこだろう、 おとこでしょう (男)

Također, često se koriste i みたい te らしい kada znači da se radi o govornikovom zaključku temeljenom na nečemu što je čuo, vidio, ili pročitao. Vrijede ista pravila spajanja kao i za dosad navedeno:

- *heiban* — がくせいみたい、 がくせいらしい (学生)
- *atamadaka* — じしょみたい、 じしょらしい (辞書)
- *nakadaka* — せんせいみたい、 せんせいらしい (先生)
- *odaka* — おとこみたい、 おとこらしい (男)

Jedna često korištena iznimka je sufiks らしい kada znači reprezentativnu karakteristiku nečeg⁴. Razlikovati ih možemo jedino po smislu. Pravilo da naglasna cjelina ima najviše jedan naglasak i dalje vrijedi, međutim ovaj sufiks uvijek gazi naglasak prve riječi:

- *heiban* — がくせいらしい (学生)
- *atamadaka* — じしょらしい (辞書)
- *nakadaka* — せんせいらしい (先生)
- *odaka* — おとこらしい (男)

⁴razlikujemo ga od prvog らしい po tome što prvi završava rečenicu (moguće i opisnu rečenicu) i mijenja njezin modalitet, a drugi je sufiks koji se dodaje na imenicu i ponaša se kao idjev pa može biti ispred imenice, ali prvi se isto ponaša kao idjev, znači ne razlikujemo ih

Primijetimo da, u slučaju spajanja sa *heiban* riječima, između prvog i drugog oblika nema razlike u naglasku.

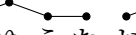
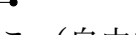

Na isti način se ponašaju i nastavci , *nakadaka*, i (風), *heiban*, tj. njihovi naglasci uvijek gaze naglasak prve riječi.

4 Naglasak kod pridjeva

Pridjevi se u japanskom jeziku dijele u dvije vrste: nepravne, imenske, na-pridjeve ili skraćeno — nadjeve, te prave, i-pridjeve ili skraćeno — idjeve. Uloga obiju vrsta je opisivanje imenice, ali ove vrste se gramatički vrlo različito ponašaju. Stoga će i njihovi naglasci biti različiti.

4.1 Naglasak kod osnovnih oblika nadjeva

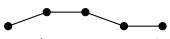
Nadjevi su u osnovi podvrsta imenica s privilegijom da se mogu koristiti za opisivanje drugih imenica. To znači da sve što je do sada vrijedilo za imenice vrijedi i za nadjeve. Dodatno, nadjevi se spajaju sa opisnim oblikom kopule な na jednak način kao i imenice sa završnim oblik kopule だ, zajedno tvoreći naglasnu cjelinu. Imenica koju nadjev opisuje pripada zasebnoj naglasnoj cjelini. Iznimno, ako je naglasna cjelina pridjeva nenaglašena (*heiban*), tada se može združiti s imenicom u novu naglasnu cjelinu koja ima naglasak na istom mjestu kao i ta imenica. Primjeri (prekid u liniji označava granicu naglasne cjeline, ali ne upućuje na pauzu između riječi):

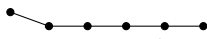
- ・ + な + =   (素敵な先生)
()
- ・ + な + =   (元気な学生)
- ・ + な + =   (自由な男)
- ・ + な + =   (好きな辞書)

Tzv. prošli oblik nadjeva dobiva se spajanjem sa だった. Pritom nastala naglasna cjelina nikad nije *heiban*, jer je だった naglašena.

Pravilo o riječima od 4 mōre koje se pišu s 2 kandija vrijedi i za nadjeve. Neke češće iznimke koje bi vrijedilo zapamtiti su:

- ・ (丁寧な)
- ・ (熱心な)

・ じゅうぶんな (十分な)

・ しんせつな (親切的な)

Evo i primjera učestalih nadjeva različitih naglasnih tipova:

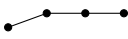
1. *heiban*

・ ひまな (暇な)

・ すてきな (素敵な)

・ じょうぶな (丈夫な)

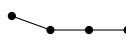
・ むだな (無駄な)

・ きらいな (嫌いな)

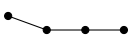
2. *atamadaka*

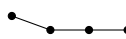
・ へんな (変な)

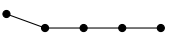
・ むりな (無理な)

・ げんきな (元気な)

・ べんりな (便利な)

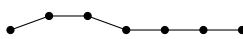
・ ぶべんな (不便な)

・ しずかな (静かな)

・ だいすきな (大好きな)

3. *nakadaka*

・ じゅうな (自由な)

・ だいじょうぶな (大丈夫な)

4. *odaka*

・ すきな (好きな)

・ らくな (楽な)

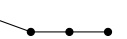
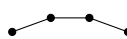
・ へたな (下手な)

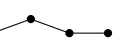

・ いやな (嫌な)

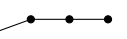
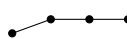
・ じょうずな (上手な)

・ だめな (だめな)

Spajanje nadjeva sa ^{じょうず}さ nije toliko uobičajeno, već se umjesto koriste druge riječi (npr. umjesto ^{うま}上手さ koristi se ^{しず}上手さ) ili te riječi imaju nepravilne oblike (npr. ^{しず}静か — ^{しず}静けさ). Pravilo kod ^{しず}さ oblika nadjeva je da naglasak dolazi 1 mōru prije ^{しず}さ, osim tamo gdje ta mōra ne može nositi naglasak (tada 2 mōre prije ^{しず}さ), te u *heiban* nadjevima, gdje naglasak ostaje nepromijenjen (*heiban*). Tako imamo:

・ べんりな (便利な)、 べんりさ (便利さ)

・ じゅうな (自由な)、 じゅうさ (自由さ)

・ きらいな (嫌いな)、 きらいさ (嫌いさ)

4.2 Naglasak kod osnovnih oblika idjeva

Idjevi su, za razliku od nadjeva, pravi pridjevi, odnosno punokrvna vrsta riječi. Razlikujemo ih od nadjeva po tom što imaju nastavak い koji se također mijenja ovisno o gramatičkom obliku, dok u slučaju nadjeva samo kopula ta koja se mijenja i ona nije sastavni dio riječi.

Idjevi eksponiraju vrlo osebujne uzorke naglasnih tipova, stoga je njihova temeljita kategorizacija dobra početna točka kod učenja njihovih naglasaka.

Atamadaka idjevi

U suvremenom japanskom jeziku ima jako malo *atamadaka* idjeva. Među onima koji se često susreću u svakodnevnom govoru su:

- ・ よい、いい (良い) ・ こい (濃い) ・ おおい (多い)

Oni su najbolji od svih idjeva zato što u izvedenim oblicima nikad ne mijenjaju naglasak. Šteta su samo tri. Zapravo, ima još jedan, nepostojeći.

Nakadaka idjevi

Nakadaka je najčešći naglasni tip među idjevima. Važno je također da svi *nakadaka* idjevi naglasak imaju točno na (-2) mōri, tj. jednoj prije završnog い. Kako je ovo najbrojnija kategorija, vrijedi naučiti napamet one idjeve koje ne pripadaju ovoj kategoriji, te za ostale pretpostaviti da su *nakadaka*. Primjeri:

- ・ あつい (暑い、熱い) ・ かわいい (かわいい) ・ おもしろい (面白い)

Odaka idjevi

Odaka idjevi, koji bi naglasak imali na posljednjoj mori, い, ne postoje. Oni bi možda bili još bolji od *atamadaka* idjeva, ali šteta što ne postoje.

Heiban idjevi

Poseban žulj među ovim kategorijama predstavljaju, naravno, *heiban* idjevi. Neki od učestalih u svakodnevnom govoru su:

- ・ あかい (赤い) ・ おもい (重い) ・ くらい (暗い)
- ・ あまい (甘い) ・ かるい (軽い) ・ あかるい (明るい)

- ・ つめたい (冷たい)
- ・ きいろい (黄色い)
- ・ むずかしい (難しい)

No, *heiban* idjevi se danas sve češće izgovaraju kao da su *nakadaka* (s naglaskom na (-2) mōri). Dakle, može i sljedeće:

- ・ あかい (赤い)
- ・ かるい (軽い)
- ・ つめたい (冷たい)
- ・ あまい (甘い)
- ・ くらい (暗い)
- ・ きいろい (黄色い)
- ・ おもい (重い)
- ・ あかるい (明るい)
- ・ むずかしい (難しい)

Međutim, prava prijevara leži u tome da se ova iznimka odnosi samo na osnovni oblik; svi izvedeni oblici ponašaju se prema pravilima specifičnim za *heiban* naglasni tip.

4.3 Naglasak kod izvedenih oblika idjeva

Kako je prethodno spomenuto, idjevi završavaju nastavkom い koji se mijenja ovisno o gramatičkom obliku, te, za razliku od nadjeva, u idjevima se pritom može promijeniti i mjesto naglasaka. Evo glavnih izvedenih oblika i njihovih naglasaka s obzirom na prije navedene kategorije:

Izvedeni oblici *atamadaka* idjeva

Ranije je spomenuto da *atamadaka* riječi ostaju *atamadaka* i u izvedenim oblicima. Evo i primjera:

- ・ よい、よく、よさ、よくて、よかった、よければ (良い)
- ・ こい、こく、こさ、こくて、こかった、こければ (濃い)
- ・ おおい、おおく、おおさ、おおくて、おおかった、おおければ (多い)

Izvedeni oblici *nakadaka* idjeva

Nakadaka idjevi se također gotovo skroz pravilno mijenjaju. Postoji samo jedna iznimka, i to kod idjeva od 3 mōre: u izvedenim oblicima naglasak se s 2. mōre prebacuje na 1., odnosno oni postaju *atamadaka*. Primjer:

- ・ あつい: あつく、あつさ、あつくて、あつかった、あつければ (暑い)

Nakadaka idjevi s 4 ili više mōra zadržavaju naglasak na istom mjestu kao i u osnovnom obliku:

- ・ かわいい: かわいく、かわいさ、かわいくて、かわいかった、
かわいければ (可愛い)
- ・ おもしろい: おもしろく、おもしろさ、おもしろくて、
おもしろかった、おもしろければ (面白い)

Izvedeni oblici *heiban* idjeva

Kako je prethodno spomenuto, *heiban* idjevi u svom osnovnom obliku mogu se još izgovarati i kao *nakadaka*. Izvedeni oblici ponašaju se prema posebnim pravilima za *heiban* idjeve. Tako ~く i ~さ oblici ostaju *heiban*, dok ~くて, ~かった i ~ければ imaju naglasak na jednoj mori prije い u osnovnom obliku (kao da su *nakadaka* idjevi). Primjeri:

- ・ あかい、あかい: あかく、あかさ, ali: あかくて、あかかった、あかければ (赤い)
- ・ かるい、かるい: かるく、かるさ, ali: かるくて、かるかった、かるければ (軽い)

5 Naglasak kod negativnih oblika imenica i pridjeva

Svi negativni oblici u japanskom, uključujući oblike imenica, pridjeva i glagola, nezaobilazno se tvore pomoću idjeva ない (無い), koji je istovremeno još jedan od *atamadaka* idjeva i znači “nepostojeći”. Naglasci njegovih izvedenih oblika su također *atamadaka*:
なく、なさ、なかった、なくて、なければ.

Kod negativnih oblika imenica i nadjeva, potrebna je još i kopula で + čestica は, ili njihov skraćeni oblik じゃ. One se stapaju s imenicom (odnosno nadjevom) u jednu naglasnu cjelinu prema pravilu *gaženja*. Pomoćni idjev ない čini zasebnu naglasnu cjelinu. Primjeri (prekid u liniji označava granicu naglasne cjeline, ali ne upućuje na pauzu između riječi):

- ・ *heiban* imenica, がくせい (学生) :
 - がくせい + じゃ + ない = がくせいじゃ ない (学生じゃない)
 - がくせい + では + ない = がくせいではない (学生ではない)

=

 (学生じゃなかった)

=

 (学生ではなかった)

imenica,
 (先生) :

=

 (先生じゃない)

=

 (先生ではない)

=

 (先生じゃなかった)

=

 (先生ではなかった)

nadjev,
 (簡単) :

=

 (簡単じゃない)

=

 (簡単ではない)

=

 (簡単じゃなかった)

=

 (簡単ではなかった)

nadjev,
 (元気) :

=

 (元気じゃない)

=

 (元気ではない)

=

 (元気じゃなかった)

=

 (元気ではなかった)

Pristojne verzije negativnih oblika imenica i nadjeva dobiju se korištenjem ます oblika glagola ある, odnosno njegove negacije, umjesto pomoćnog idjeva ない. Njihovi naglasni oblici su sljedeći⁵:

・ あ り ま せ ん

・ あ り ま せ ん で し た

Pri spajanju s imenicama i nadjevima oni čine zasebne naglasne cjeline. Primjeri:

・ せんせい + じゃ + あ り ま せ ん = せんせいじゃ あ り ま せ ん

(先生じゃありません)

・ せんせい + では + あ り ま せ ん = せんせいでは あ り ま せ ん

(先生ではありません)

・ せんせい + じゃ + あ り ま せ ん で し た = せんせいじゃ あ り ま せ ん で し た

(先生じゃありませんでした)

・ せんせい + では + あ り ま せ ん で し た = せんせいでは あ り ま せ ん で し た

(先生ではありませんでした)

Kod negativnih oblika idjeva, pomoćni idjev ない dodaje se na ～く oblik, i ovaj puta se stapa sa naglasnom cjelinom osnovne riječi, pri čemu vrijedi pravilo *gaženja*. Primjeri:

・ *heiban* idjev, あ か い (赤い) :

– あ か く + ない = あ か く ない (赤くない)

– あ か く + な かった = あ か く な かった (赤くなかった)

・ *nakadaka* idjev (od 3 mōre), あ つ い (暑い) :

– あ つ く + ない = あ つ く ない (暑くない)

– あ つ く + な かった = あ つ く な かった (暑くなかった)

・ *nakadaka* idjev (do 4 ili više mōra), お も し ろ い (面白い) :

– お も し ろ く + ない = お も し ろ く ない (面白くない)

– お も し ろ く + な かった = お も し ろ く な かった (面白くなかった)

⁵više o naglasku kod glagolskih oblika u odjeljku 6

Što se tiče pristojnih verzija negativnih oblika idjeva, uvijek treba dodati samo pristojnu verziju kopule です na kraju. Ona se spaja u jednu naglasnu cjelinu s negativnim oblikom i zadržava naglasak na mjestu na kojem je bio, npr.:

- ・ あつく ないです (暑くないです)
- ・ あつく なかった です (暑くなかったです)

6 Naglasak kod glagola (WIP)

Glagoli su u japanskom jeziku najpromjenjivija vrsta riječi.

Osvrnemo li se na dosad obrađene vrste riječi, možemo primijetiti da se imenice i nadjevi uopće ne mijenjaju s obzirom na vrijeme, negaciju ili modalitet. Ono što se kod njih mijenja je kopula, jedini problem s naglaskom u tim slučajevima jest gdje će ga novonastala naglasna cjelina imati. To se vrlo uspješno dalo objasniti pravilom gaženja.

Sljedeći na red su došli idjevi, koji su, za razliku od prethodne dvije vrste, promjenjivi. Završetak ~い mijenja se u ~く ili ~け, te se dodaju nastavci (npr. ~く ない ili ~ければ). Tu se dogodila nova promjena u naglasku u slučaju nakadaka idjeva od 3 mōre: naglasak se kod izvedenih oblika pomicao s 2. na 1. mōru.

Kod glagola se mijenja čak i osnova. Točnije, kod godan glagola imamo 5 osnova — po jednu za svaki samoglasnik, a kod icidan glagola jednu. K tome se još na osnove dodaju različiti nastavci, pomoćni glagoli i idjevi, pa je za očekivati da će naglasak dosta divljati uza sve te promjene. Sada će se na klasifikacija naglasaka u 4 tipa koja je uvedena na početku po prvi put zbilja pokazati korisnom: za svaki tip vrijede ista pravila bez obzira bio glagol icidan ili godan.

Pa, krenimo s najčešćim glagolima svakog tipa.

6.1 Klasifikacija najčešćih glagola prema naglasnim tipovima

Slično kao i idjevi, glagoli također mogu biti heiban, atamadaka ili nakadaka. Odaka glagoli ne postoje. Isto tako, slično kao i idjevi, svi nakadaka glagoli naglasak imaju na (-2) mori. Tipično prijelazno-neprijelazni parovi imaju iste tipove naglasaka, izuzev glagola od 2 mōre (取る、取れる、折る、折れる、立つ、立てる itd.)

Heiban glagoli

Najčešće se miješaju s nakadaka glagolima (i obrnuto). Neki od njih čak se i izgovaraju na oba načina. Teško je unaprijed znati koji su koji.

- ・ あける (開ける⁶)
- ・ あげる (上げる)
- ・ あがる (上がる)

⁶također i 空ける, 明ける

・ のぼる (昇る ⁷)	・ かわる (変わる)	・ のせる (乗せる)
・ 入れる (入れる)	・ かわる (代わる)	・ のる (乗る)
・ はじめる (始める ⁸)	・ かわる (替わる)	・ おわる (終わる)
・ はじまる (始まる)	・ かわる (換わる)	・ まげる (曲げる)
・ とめる (止める ⁹)	・ かえる (変える*)	・ まがる (曲がる)
・ とまる (止まる)	・ はく (履く*)	・ わたす (渡す)
・ やめる (辞める)	・ あびる (浴びる)	・ わたる (渡る)
・ いく (行く)	・ わらう (笑う)	・ まわす (回す)
・ きく (聞く ¹⁰)	・ なく (泣く)	・ まわる (回る ¹¹)
・ きこえる (聞こえる)	・ なく (鳴く)	・ わすれる (忘れる)
・ きる (切る*)	・ かりる (借りる)	・ しぬ (死ぬ)
・ おしえる (教える)	・ きえる (消える)	・ くれる (呉れる)
・ あらう (洗う)	・ くらべる (比べる)	・ もらう (貰う)
・ かんじる (感じる)	・ すわる (座る)	・ する (する)
・ あそぶ (遊ぶ)	・ とまる (泊まる)	・ やる (やる)
・ つづく (続く)	・ きめる (決める)	・ しまう (しまう)
・ つづける (続ける)	・ きまる (決まる)	

U fusnotama su za neke glagole navedeni alternativni načini pisanja, kod kojih je razlika u značenju uglavnom suptilna i očituje se samo u pisanom jeziku. Nešto kao regionalne varijante ovih novih pokemona, oni s dugim vratovima. Svi oni imaju isti tip naglasaka. Poneki glagoli su homonimi, npr. 鳴く i 泣く, koji imaju isti izgovor (uključujući naglasak), ali različito značenje.

⁷također i 上る, 登る

⁸također i 初める

⁹također i 停める

¹⁰također i 聴く

¹¹također i 周る

Međutim, neki od glagola (označeni zvjezdicom*) imaju homonimne parove koji se samo igrom slučaja sastoje od istih mōra, a naglasak je drugačiji, kao i njihovo značenje. Dolje su navedeni i njihovi pripadni parovi:

- ・ はく (履く) vs. はく (吐く、掃く)
- ・ きる (着る) vs. きる (切る)
- ・ かえる (変える) vs. かえる (帰る)

Atamadaka glagoli

・ のむ (飲む)	・ くる (来る)	・ かえる (帰る)
・ みる (見る ¹²)	・ くる (繰る)	・ かえす (返す)
・ ある (ある)	・ あう (会う)	・ とおる (通る)
・ よむ (読む)	・ あう (合う)	・ とおす (通す)
・ 出る (出る)	・ かく (書く)	・ はいる (入る)

Nakadaka glagoli

・ たべる (食べる)	・ いきる (生きる)	・ あつまる (集まる)
・ わかる (分かる)	・ にげる (逃げる)	・ うごく (動く)
・ はなす (話す)	・ のがす (逃す)	・ うごかす (動かす)
・ しんじる (信じる)	・ のがれる (逃れる)	・ もどる (戻る)
・ はしる (走る)	・ たすける (助ける)	・ もどす (戻す)
・ かんがえる (考える)	・ たすかる (助かる)	・ おぼえる (覚える)
・ つくる (作る)	・ しらべる (調べる)	・ さめる (覚める)
・ みえる (見える)	・ おもう (思う)	・ ひえる (冷える)
・ みせる (見せる)	・ あつめる (集める)	・ ひやす (冷やす)

¹²takoder i 診る、観る、視る

・ およぐ (泳ぐ)	・ とれる (取れる)	・ はなれる (離れる)
・ あたためる (温める ¹³)	・ なおる (治る ¹⁵)	・ はなす (離す)
・ あたたまる (温まる ¹⁴)	・ なおす (治す ¹⁶)	・ すぎる (過ぎる)
・ さけぶ (叫ぶ)	・ かける (掛ける)	・ まじる (交じる)
・ よろこぶ (喜ぶ)	・ かかる (掛かる)	・ まじる (混じる)
・ えらぶ (選ぶ)	・ たおす (倒す)	・ まぜる (交ぜる)
・ こまる (困る)	・ たおれる (倒れる)	・ まぜる (混ぜる)
・ あまる (余る)	・ ゆるす (許す)	・ できる (できる)
・ わかれる (別れる)	・ ことなる (異なる)	・ くださる (くださる)
・ おれる (折れる)	・ かなう (叶う)	

Coming up next...

6.2 Naglasci kod izvedenih oblika glagola

¹³takoder i 暖める

¹⁴takoder i 暖める

¹⁵takoder i 直る

¹⁶takoder i 直す